

Bilaga 5 Nuläge inriktningsmål och program jan-aug 2023

Uppföljning – Program Tillväxt

Inriktningsmål 1	Bedömning
Umeås tillväxt ska klaras med social, ekologisk, kulturell och ekonomisk hållbarhet med visionen om 200 000 medborgare år 2050.	Mer arbete krävs
Fokusområden	Bedömning
Bostadsbyggande och attraktiva livsmiljöer	Mer arbete krävs
Universiteten som tillväxtmotorer	Enligt plan
Etableringar och företagens tillväxt	Enligt plan

Bedömning & rekommendation

Bedömningen är att inriktningsmålet kommer att nås år 2050. Stora och kostnadskrävande utmaningar finns dock kopplade till främst den ekologiska och sociala hållbarheten. Därav har delmålet befolkning fått bedömningen "Delvis uppfyllt". Inte förrän åtgärder genomförts för att säkra den sociala och ekologiska hållbarheten kan bedömningen bli "grön".

Mål - Inriktning och Program	Delmål	Årets bedömning
Befolkningsmål	Umeå har 200 000 invånare år 2050	Delvis
Kulturell hållbarhet	Umeås tillväxt är kulturellt hållbar	Ja
Social hållbarhet	Umeås tillväxt är socialt hållbar	Delvis
Ekonomisk hållbarhet	Umeås tillväxt är ekonomiskt hållbar	Ja
Ekologisk hållbarhet	Umeås tillväxt är ekologiskt hållbar	Nej
Bostadsbyggande	I Umeå byggs 2 000 bostäder per år	Nej
Attraktiva livsmiljöer	I Umeå byggs attraktiva livsmiljöer för kommuninvånarna	Ja
Universiteten	I Umeå är Universiteten tillväxtmotorer	Ja
Etableringar	I Umeå driver nya etableringar tillväxt	Ja

Utöver det arbete som redan pågår har Program Tillväxt identifierat tretton insatser som behöver genomföras. Dessa insatser finns beskrivna i Programhandling Tillväxt 2024. Program tillväxt vilar i bedömningarna avseende social hållbarhet och klimat på slutsatserna i dessa program.

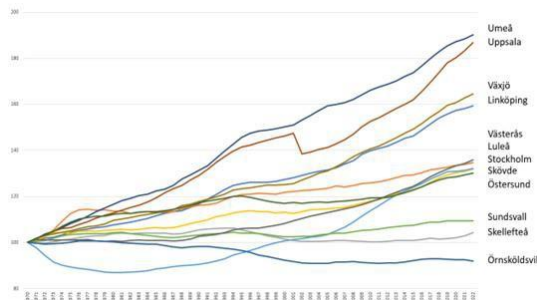
Fokusområde – bostadsbyggande och attraktiva livsmiljöer

Nedan visas antalet färdigställda bostäder under perioden 1975–2022 med en prognos fram till 2026.

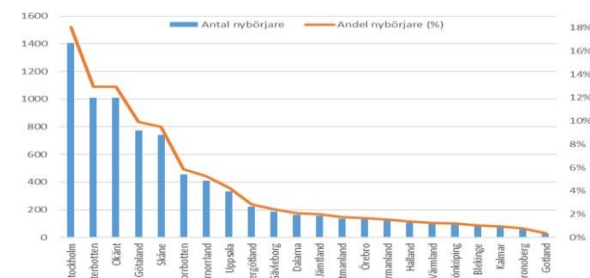
Fokus finns på att skapa förutsättningar för 2 000 byggda bostäder per år i linje med kommunens mål. Nedan visas den indexerade befolkningstillväxten under perioden 1970–2022 i jämförelse med några andra städer.

Bedömningen huruvida attraktiva bostäder byggs för kommuninvånarna görs utifrån nationella enkätundersökningar och rankingar inom sakområdet.

Fokusområde – universiteten som tillväxtmotorer

Samordning och samverkan med universiteten är omfattande och sker på alla nivåer i organisationerna. Umeå och Universiteten har på många sätt "vuxit ihop". Som goda exempel kan gemensamt ägda inkubatorer nämnas som starkt bidragit till faktisk tillkomst av företag och arbetstillfällen. Umeås båda universitet och dess betydelse kan på intet sätt underskattas som motor i Umeås tillväxt.

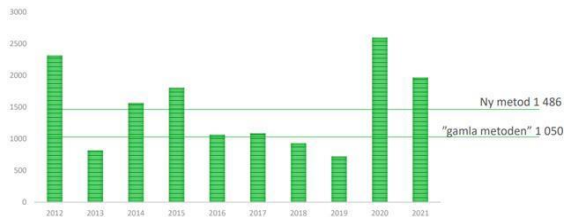

Umeå universitet är landets mest rikskryterande universitet. Diagrammet nedan visar hur stor andel av studenterna som kommer från andra län och utlandet.

Bilaga 1: Sammanställd rapportering för grunduppdrag, inriktningsmål och tilläggsuppdrag

Fokusområde – etableringar och företagets tillväxt

Nedan visas antalet nettoarbetstillfällen i Umeå under perioden 2012–2021. SCB bytte 2020 beräkningsmetod för riket och medelvärdet för båda metoderna visas nedan. Med den nya metoden har det tillskapats 14 863 nettoarbetstillfällen under denna tioårsperiod vilket ger nästan 1 500 nettoarbetstillfällen per år.

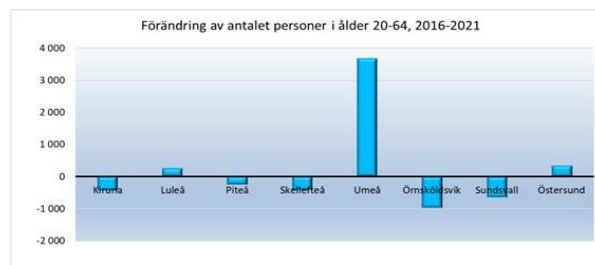

Umeå placerar sig på femte plats i Newsecs kommunranking av de 28 största kommunerna i landet. Detta visar att Umeå är en attraktiv kommun med stark utvecklingspotential.

Umeås näringsliv växer och har god lönsamhet under tidsperioden 2016–2021. Viss tillbakagång under pandemin 2020 men därefter en stark återhämtning 2021.

Tillväxt i förädlingsvärde under perioden: +36%
Tillväxt i antal anställda under perioden: +8%
Tillväxt i antal företag under perioden: +20%

Kompetensförsörjning för samhällsservice och företagets tillväxt utmanar på många sätt och behöver stort fokus under de närmaste åren. Utgångsläget är dock bättre i Umeå än i flera av de övriga kommunerna vilket framgår av diagrammet nedan.

Genomförda projekt och utvecklingsinsatser

Programmets bredd gör det smått omöjligt att på ett rättvist sätt beskriva alla de projekt och utvecklingsinsatser som sker i riktning mot delmålen. Nedan några exempel:

En utvecklingsstrategi för vatten och avlopp har antagits av kommunfullmäktige. Utvecklingsstrategin är på flera sätt av grundläggande betydelse för kommunens hållbara utveckling.

Samhällsbyggnadsforum är ett forum där kommunens förvaltningar och bolag möts för samverkan i samhällsbyggnadsprocessen. Under året har deltagande och arbetsformer utvecklats. Bland annat har en gemensam rutin tagits fram för avdömning av olösta/svårösta frågor.

Tillsammansmod är ordet som får sammanfatta Umeås Stadsbyggnadsdag som gick av stapeln tisdagen 2 maj. Dagen arrangerades av Umeå kommun, Byggföretagen och Fastighetsägarna. Totalt samlades 130 personer för att nätverka, inspireras och samtala om hur vi tillsammans mellan kommun, näringsliv och byggaktörer kan samverka för att bidra till Umeås hållbara stadsutveckling.

Förra hösten genomfördes en resvaneundersökning där över 140 000 resor registrerades. Rapporten presenterades under våren och resultatet visar att andelen hållbara resor ökar.

Kommunen har under sommaren haft tillgång till en yta på köpcentret Avion och där informerat om Umeås hållbara tillväxt för kommuninvånare och andra besökare.

Status i underliggande planer och program

Program tillväxt har identifierat ett stort antal underliggande planer och program med betydelse för måluppfyllelse. I tabellen nedan redovisas några av de planer och program som påverkar inriktningsmålet.

Handlingsplan	Bedömning
Åtgärdsprogram miljömålen	Mer arbete krävs
Bostadsförsörjningsprogram	Mer arbete krävs
Intern handlingsplan bostadsbyggande	Mer arbete krävs
Åtgärdsplan Umeå växer-tryggt och säkert	Enligt plan
Åtgärdsprogram för vatten 2022-2027 Bottenvikens vattendistrikt	Mer arbete krävs
Åtgärdsprogram för vatten 2022-2027 Bottenhavets vattendistrikt	Mer arbete krävs
Dagvattenprogram	Mer arbete krävs
Strategisk plan 2016–2028	Enligt plan
Kulturpolitiskt program för Umeå kommun	Enligt plan
Kollektivtrafikplan med miljöambitioner, Kollektivtrafiken	Enligt plan
Kollektivtrafikprogram	Enligt plan
Parkeringsprogram	Enligt plan
Trafiksäkerhetsprogram	Enligt plan
Cykeltrafikprogram	Enligt plan
Åtgärdsprogrammet för renare luft	Mer arbete krävs
Åtgärdsprogram mot buller	Mer arbete krävs
Avfallsplan för Umeåregionen	Enligt plan

Uppföljning – Program för social hållbarhet

Inriktningsmål 2	Bedömning
Umeå ska växa hållbart utan några utsatta områden	Enligt plan
Inriktningsmål 3	Bedömning
Umeå kommun ska skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället såväl som sina egna liv	Enligt plan
Fokusområden	Bedömning
Umeå ska växa hållbart utan några utsatta områden	Enligt plan
Umeå kommun ska skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället och sina egna liv	Enligt plan
Barns uppväxtvillkor	Enligt plan
Boende och bebyggelsemiljö	Enligt plan
Arbete och försörjning	Enligt plan

Introduktion till program för social hållbarhet

Programmets syfte är att bidra till att uppnå kommunens ambitioner att motverka ökade skillnader mellan medborgarna genom att bygga kommunen och verksamheterna så jämlikt och jämställt som möjligt och aktivt arbeta för att skapa goda livsvillkor för alla. I programmet för social hållbarhet sätts social hållbarhet i relation till värden såsom goda, jämlika och jämställda levnadsvillkor. Goda villkor för hälsa utgör en central del av samhällets sociala hållbarhet. En socialt hållbar kommun är inkluderande, trygg och skapar förutsättningar för välbefinnande för alla invånare.

Som enda program styrs programmet för social hållbarhet av två övergripande inriktningsmål; *Umeå ska växa hållbart utan några utsatta områden* samt *Umeå kommun ska skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället och sina egna liv*.

Generella utgångspunkter och rekommendationer

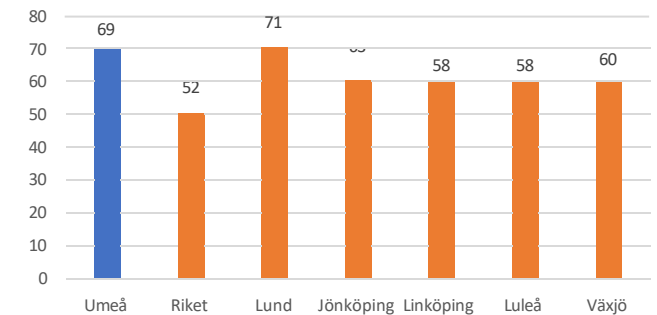
Umeå kommun har en gynnsam position i arbetet med social hållbarhet. Övre Norrland, där Umeå är största stad, rankas av EU-kommissionen som den socialt mest hållbara regionen i Europa i sitt European Social Progress Index. Sverige är ett av de länder i världen med högst tillit mellan människor och Umeå fortsätter att ligga i topp i nationella mätningar. När tillitsgraden är hög märks det genom att fler deltar i påverkansprocesser som demokratiska val, föreningsliv och annat. Stora skillnader i livsvillkor mellan medborgare riskerar å andra sidan att leda till minskad tillit. Förebyggande arbete är därför av högsta vikt för att bibehålla en hög grad av tillit i hela kommunen.

Om återrapporteringen

Många av programmet för social hållbarhets fokusområden och prioriteringar är inte formulerade på ett sätt som möjliggör en kvantitativ uppföljning med indikatorer. Social hållbarhet är komplext och i arbetet med social hållbarhet är dessutom ett helhetsperspektiv av stor betydelse, så att insatser inte enbart sker punktvis för särskilda platser eller särskilda grupper.

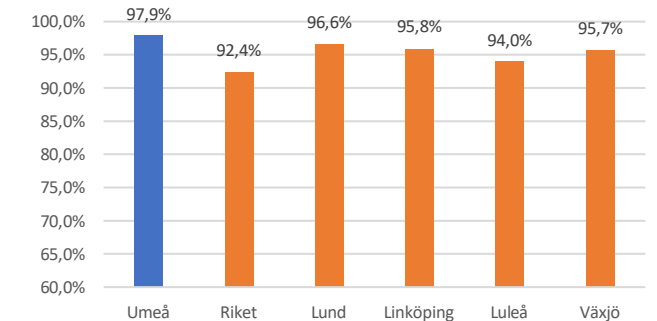
De indikatorer som finns för varje fokusområde i denna rapport ska därför inte förstås som en heltäckande lägesbild av den sociala hållbarheten i Umeå kommun, utan snarare ge en fingervisning av vissa delar. Just på grund av områdets bredd och komplexitet är det av stor vikt att påminna om att uppföljningen ger en mycket förenklad bild av delar av ett arbete som svårligen låter sig reduceras till enbart

Sociala relationer och tillit - kommunindex 2022

Källa: KOLADA. Indexet baseras på indikatorerna: Invånare 16–24 år som varken arbetar eller studerar, Invånare 16–84 år med avsaknad av tillit till andra, Invånare 16–84 år med avsaknad av emotionellt stöd och sammanvägs till ett nyckeltal på en skala från 0 till 100.

Kommunen är en bra plats att bo och leva på - andel (%) 2022

Källa: KOLADA. Andel som har svarat "Mycket bra" eller "Ganska bra" på frågan "Vad tycker du om din kommun som en plats att bo och leva på?" i SCB:s medborgarundersökning.

Fokusområde Umeå ska växa hållbart utan några utsatta områden

Kort beskrivning av utvecklingen inom fokusområdet

Prioritering 1: Förhindra framväxten av segregation och utsatta områden

Skolan är en central arena för att motverka segregation och ojämlikhet. Umeå Fritid och föreningslivet skapar förutsättningar för möten och en meningsfull fritid. En viktig del av arbetet är Umeås målmedvetna och långsiktiga arbete med att planera för en blandning av boendeformer och upplåtelseformer. Nyanlända familjer (2016–2019) har medvetet fördelats jämnt över Bostadens bestånd.

Prioritering 2: Ett Umeå fritt från våld

Det våldsförebyggande arbetet bedrivs i samverkan mellan kommun, polis, näringsliv och civilsamhälle. Engagemanget är stort, men för att växla upp arbetet krävs resurssättning samt förbättrad styrning och ledning.

Prioritering 3: Förebyggande insatser och trygghetsarbete

Gator och parker arbetar för ökad trygghet i den offentliga miljön. Socialtjänsten och skolan samverkar kring tidig upptäckt och tidigt förebyggande insatser för att motverka skolmisslyckande och utanförskap.

Genomförda projekt och utvecklingsinsatser

Förvaltningsövergripande samverkan för att öka tryggheten i det offentliga rummet (Effektiv samverkan för trygghet, trygghetsvandringar).

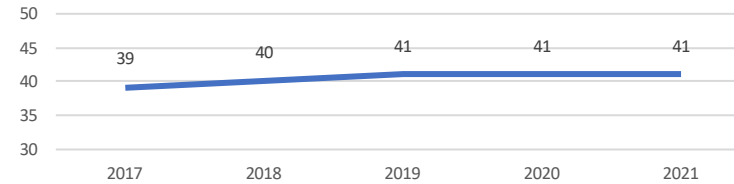
Tidiga insatser (exempelvis Salam Familj, FÖS,) och ökad samverkan (SSPF, operativa teamet) motverkar segregation och möjliggör tidig upptäckt.

Samverkan mellan Umeå kommun, näringsliv och civilsamhälle: kampanjer (Vi måste prata om våldet, Bry dig), filmer, förebyggande arbete mot våld i nära relationer (till exempel Huskurage). CMV arbetar förebyggande mot våldsutövare och sexköpare.

Status i underliggande planer

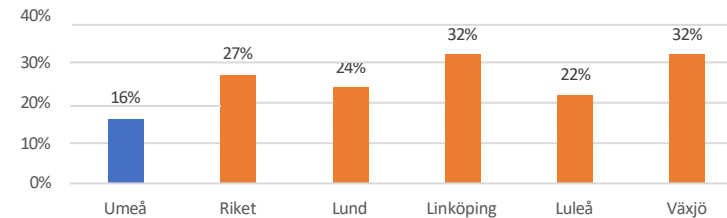
Handlingsplan	Bedömning
Handlingsplan mot våld	Mer arbete krävs
Åtgärdsplan Umeå växer-tryggt och säkert	Ny inriktning förbereds
Handlingsplan för gator och parkers trygghetsarbete	Enligt plan

Ojämlikhetsindex för Umeå kommun 2017-2021

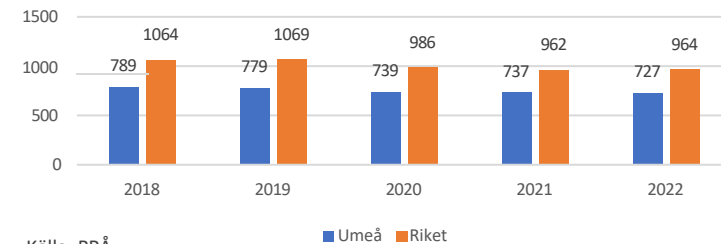
Källa: Boverket. Ojämlikhetsindex är ett mått på skillnaden i bosättningsmönster mellan olika socioekonomiska grupper och mäter graden av segregation. 0 betyder ingen segregation och 100 total segregation.

Otrygghet vid utevistelse sen kväll i det egna bostadsområdet (2021-2022)

Källa: NTU

Våldsbrott per 100 000 invånare (2018-2022)

Källa: BRÅ

Fokusområde Umeå kommun ska skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället såväl som sina egna liv

Kort beskrivning av utvecklingen inom fokusområdet

Jämställdhetsmålet är en övergripande strategisk fråga för kommunen och jämställdhet ska genomsyra samtliga verksamheter enligt den av kommunfullmäktige antagna jämställdhetsstrategin. De fokusområden som anges i programmet ska ses som prioriteringar för särskilda satsningar inom jämställdhet som bidrar till att stärka den sociala hållbarheten.

Arbetet med fokusområdets prioriteringar har fortgått under året. Sammantaget för fokusområdet används indikatorn kvinnor som kan rekommendera andra att flytta till kommunen, i jämförelse med riket och utvalda jämförbara kommuner i samma kommungrupp som en generell bild av Umeå som en plats med goda förutsättningar att leva och verka.

Jämställdhetsarbetet ska ge avtryck i det offentliga rummet. Specifikt under våren har ett arbete pågått för att skapa processer kring urval och arbetssätt för att varje år kunna genomföra ett särskilt projekt för jämställdhetsfokus.

Genomförda projekt och utvecklingsinsatser

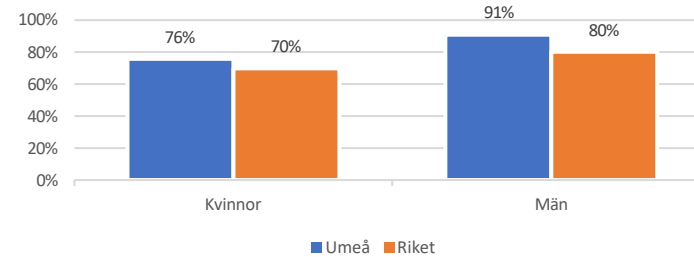
Projektet Jämställd och hållbar arbetspendling, en förstudie på Västerslätt finansierad av Energimyndigheten, avslutades i början av året. Bevakning pågår för möjligheter att ansöka om medel för fortsatt arbete. I början av året slutredovisades URBACT-projektet Gendered Landscape där Umeå som första svensk stad ledde ett nätverk av europeiska städer, det första nätverket inom URBACT-programmet med fokus på jämställdhet. Upphandlingsbyrån har under året gått in som partnerstad i ett nytt URBACT-nätverk under uppstart på temat jämställd upphandling.

Umeås jämställdhetsarbete har lyfts internationellt i ett flertal publikationer, såsom en guidebok från Storbritannien med fokus på parker ur ett jämställdhetsperspektiv och reportage i tysk samt japansk TV. Umeå har också presenterat på diverse internationella forum i panelsamtal, etc.

Status i underliggande planer

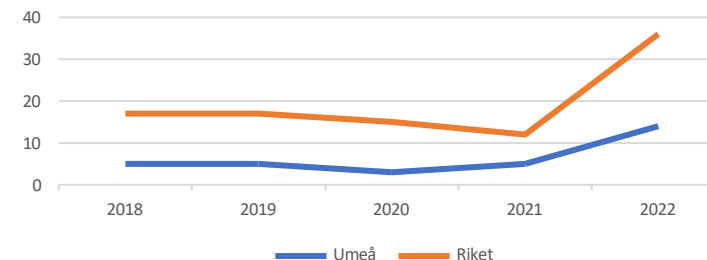
Handlingsplan	Bedömning
Strategi för jämställdhetsarbete i Umeå kommun	Enligt plan
Handlingsplan mot våld	Mer arbete krävs

Trygg utomhus i området där du bor när det är mörkt ute, 2022

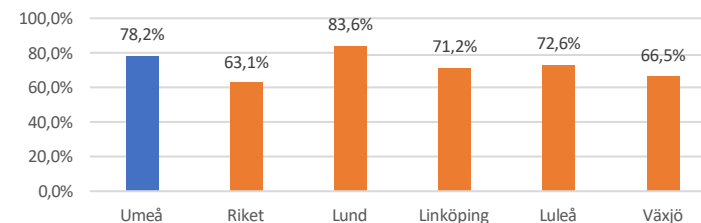
Källa: KOLADA

Anmälda brott om grov kvinnofridskränkning antal/100 000 inv

Källa: KOLADA

Kvinnor som kan rekommendera andra att flytta till kommunen (2022)

Källa: KOLADA

Fokusområde Barns uppväxtvillkor

Kort beskrivning av utvecklingen inom fokusområdet

Umeå kommun ska vara en bra plats att växa upp på och alla barn i vår kommun ska ha goda, jämlika uppväxtvillkor, oavsett föräldrarnas bakgrund, inkomst eller livsval. Arbetet med fokusområdets prioriteringar har fortgått löpande under året, till största delen inom ramen för skolnämndernas samt fritids- och kulturnämndernas grundverksamheter.

Vad gäller prioriteringen Motverka barnfattigdom finns en handlingsplan mot barnfattigdom. Umeå har en lägre andel barn i ekonomiskt utsatta hushåll än de flesta jämförbara städer samt än riksgenomsnittet. Det är dock viktigt att fortsatt bevaka området då ökade kostnader slår hårdast mot de hushåll som har små marginaler. Individ- och familjenämnden reviderade i april 2023 riktlinjer för att synliggöra försörjningsstödets barnrättsperspektiv och inkludera exempelvis julklass, sommarutflykter, inköp av studentmössa, etc.

Tillgängliga data relaterat till folkhälsa visar könsskillnader i självskattad hälsa både för ungdomar och den vuxna befolkningen. Flickor och kvinnor rapporterar sämre mående än pojkar och män.

Genomförda projekt och utvecklingsinsatser

Umeå kommun har medfinansierat projektet Dans för Hälsa som syftar till att komplettera elevhälsan och riktar sig till målgruppen ungdomar 13–19 år med stressrelaterad problematik.

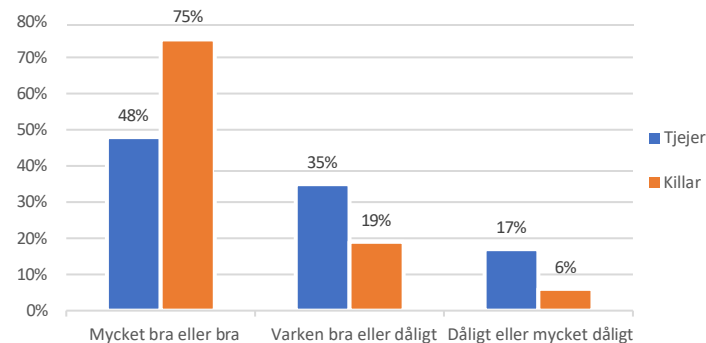
Parken Kvarnlunden färdigställs under 2023. Parken har en stor aktivitetsyta och en rörelsestig som ska inspirera till lek och rörelse och som utformats i dialog med konstnärer och elever från Böleängsskolan.

Umeå kommun deltar i SKR:s nätverk för medborgardialog som systematiskt arbetssätt. Fritid Unga har satsat extra på fortbildning i delaktighetsmetoder under 2022–2023 och inlett en kampanj för att stärka bilden av verksamheten som en arena där målgruppen styr och medskapar vad som ska hända utifrån deras egenupplevda behov.

Resultaten från Unga-enkäten används i samverkan mellan skola, fritid och socialtjänst som underlag för gemensam analys och planering av insatser på lokal nivå. Detta är ett pågående kunskapsbaserat utvecklingsarbete kring barns uppväxtvillkor.

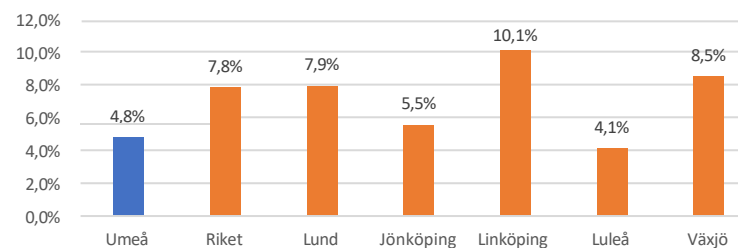
Handlingsplan	Bedömning
Umeå kommuns handlingsplan mot barnfattigdom	Mer arbete krävs
Handlingsplan för suicidprevention	Mer arbete krävs

Hur har du mått de senaste tolv månaderna? (UNGA 22)

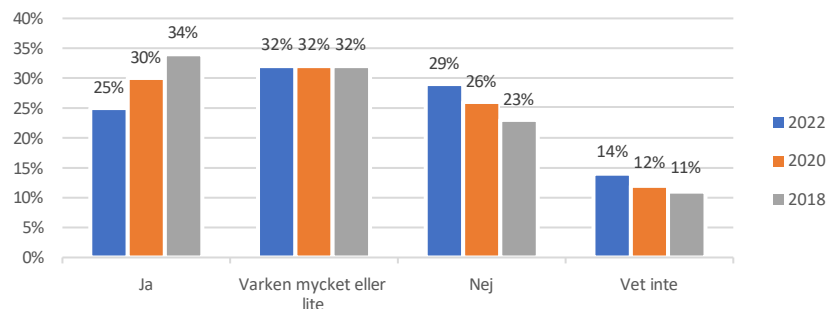
Källa: Umeå kommun, UNGA 22

Invanare 0-19 år i ekonomiskt utsatta hushåll, andel %, (2021)

Källa: Umeå kommun, UNGA-enkäterna från 2018, 2020 och 2022

Upplever du att du har möjlighet att påverka din skolas verksamhet? – Högstadiet

Källa: Umeå kommun, UNGA 22

Fokusområde Boende och bebyggelsemiljö

Kort beskrivning av utvecklingen inom fokusområdet

Detta fokusområde handlar om att i takt med fortsatt tillväxt utveckla boendemiljöer som är trygga, tillgängliga och som främjar delaktighet samt möten mellan människor. Arbetet med fokusområdets prioriteringar har fortgått löpande under året, till största delen inom ramen för samhällsbyggnadsförvaltningens, teknik- och fastighetsförvaltningens samt stadsledningskontorets grundverksamheter.

Detta är trögrörliga och komplexa processer som är svåra att följa upp årligen genom indikatorer. Målmedvetet arbete med översiktsplanen som utgångspunkt kommer att leda till ett samhälle som hänger ihop socialt. Arbeta pågår med uppföljning och aktualisering av översiktsplanen, inkluderat strategierna för hållbar tillväxt. Beräknas vara klar under hösten 2023.

Umeå kommun ligger bra till i mätningar på många områden relativt resten av Sverige. Ekonomiska utmaningar för hushållen påverkar framför allt de med liten eller ingen marginal, bland vilka en större andel är kvinnor och personer med utländsk bakgrund. Det är därför av vikt att nära följa utvecklingen inom detta område framåt.

Genomförda projekt och utvecklingsinsatser

Rapporten Umeås stadsdelar – så står det till som publicerades 2020 med utgångspunkt i stadsdelsdialoger genomförda hösten 2019 har fått stort genomslag och väckt intresse hos en bredd av aktörer samt hos medborgarna. Den har fortsatt att spridas såväl lokalt som nationellt under året och har påverkat hur Gator och parker arbetar med sina stadsdelsåtgärder.

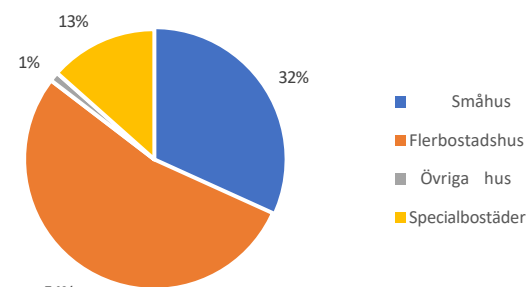
Undersökningen Vad kostar boendet? har genomförts under 2023 och resultat publiceras under 2024. Den kommer att bidra till en bild av de ekonomiska förutsättningarna för boende bland olika grupper av invånare.

Medborgardialogerna har under våren getts ett större fokus, bland annat genom det gedigna förarbete som inleddes i maj med anledning av kommande ombyggnation av Renmarkstorget.

Status i underliggande planer

Handlingsplan	Bedömning
Umeå kommuns bostadsförsörjningsprogram	Mer arbete krävs
Handlingsplan för ökat bostadsbyggande	Enligt plan

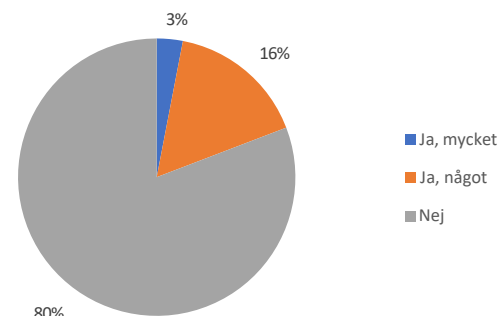
Andel bostäder efter hustyp (2020)

Källa: Umeå kommuns statistikdatabas

Vad gäller upplåtelseformer har andelen hyresrätter av det totala bostadsbeståndet legat stabilt på 47 procent mellan åren 2016 och 2020.

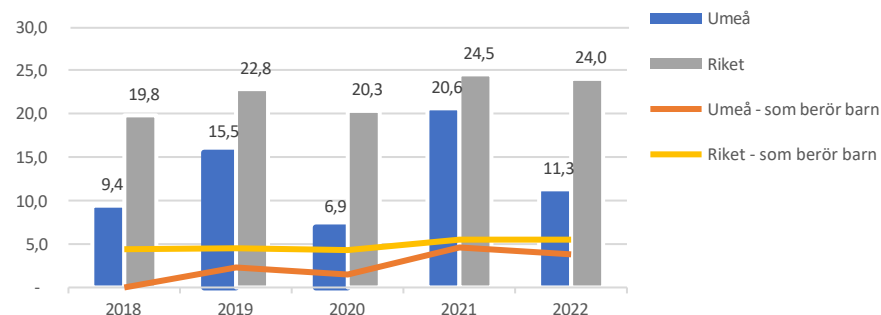
Upplever du att hushållet bor trångt? (2020)

Källa: Umeå kommun, Jämlika liv 2020

Det är betydligt vanligare att man svarar att man är trångbodd om man bor i en hyresrätt. 6 procent anger att de är mycket trångbodd och 25 procent något trångbodd.

Verkställda vräkningar antal/100 000 inv

Fokusområde Arbete och försörjning

Kort beskrivning av utvecklingen inom fokusområdet

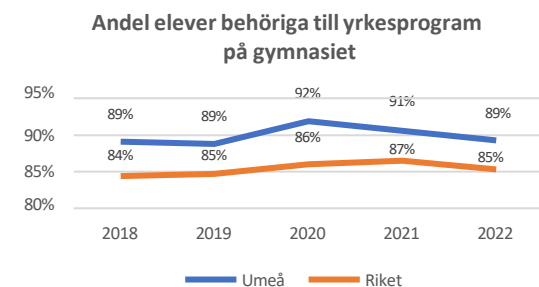
Arbetslösheten minskar, fler kommer i arbete (inklusive utrikesfödda) och färre uppbär offentlig försörjning.

Kompetensbristen kan skapa nya möjligheter för långtidsarbetslösa men det kräver stödstrukturer och fördjupat samarbete mellan olika aktörer. Det är fortsatt svårt för personer med funktionsvariationer eller utan gymnasieutbildning att ta sig in på arbetsmarknaden. I nuläget saknas också kvantitativa mått på människor som inte arbetar, men inte heller är i kontakt med Arbetsförmedlingen eller kommunala arbetsmarknadsinsatser.

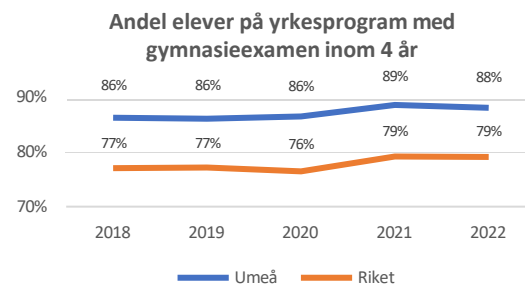
Samverkan inom ramen för Samordningsförbundet Umeåregionen fungerar väl och möjliggör samordnade parallella insatser för personer utanför arbetsmarknaden. Arbetsmarknad och integrationsavdelningen har det ordinarie uppdraget att ge särskilt stöd till de personer som står långt ifrån arbetsmarknaden. Uppdraget genomförs via strukturerad samverkan inom ramen för Samordningsförbundet Umeåregionen. Över tid har ökningen av avhopp skett från skolan om än en viss ljusning kan ses under vårterminen 2023. Ett fortsatt fokus på riskgrupper samt de som hoppar av behövs.

Genomförda projekt och utvecklingsinsatser

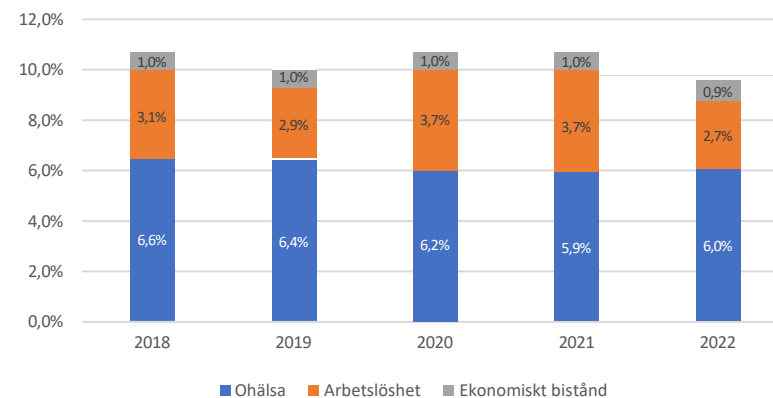
Flertalet utvecklingsarbeten genomförs: projekt Mirai (erbjuder unga som avbrutit skolan möjlighet att läsa enstaka kurser, delta i aktiviteter och andra studiemotiverande insatser i syfte att öka deras aktivitetsnivå och vägleda dem tillbaka till heltidsstudier fokus unga som hoppat av skolan), KRAFT (en insats för utrikesfödda kortutbildade), samverkan med försörjningsstöd för tidiga insatser samt för de som har långvarigt försörjningsstöd. Projektet Samstart för unga med funktionsvariation – samverkan mellan gymnasieskolan, Arbetsförmedlingen och Arbetsmarknad och integrationsavdelningen. Arbetsmarknad och integrationsavdelningen genomför även externfinansierade projekt för skyddsbehövande från Ukraina (Care prepare for work).

Källa: KOLADA

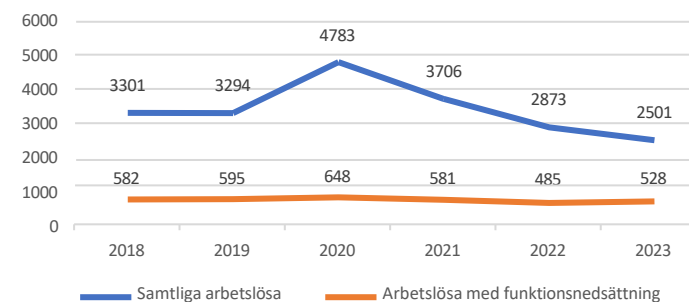

Andel av befolkningen (20-64) som försörjs av sociala ersättningar och bidrag (2018-2022)

Källa: SCB

Antal arbetslösa med funktionsnedsättning samt totalt antal, Umeå kommun (juli månad)

Källa: Arbetsförmedlingen

Status i underliggande planer

Handlingsplan	Bedömning
Överenskommelse om samverkan mellan Arbetsförmedlingen och Umeåregionens kommuner	Enligt plan

Uppföljning – Program Klimatneutrala Umeå 2040

Inriktningsmål 4	Bedömning
Umeå ska vara klimatneutralt till 2040	Mer arbete krävs
Fokusområden	Bedömning
1. Transporter	Mer arbete krävs
2. Bygg och anläggning	Mer arbete krävs
3. Energi, el och fjärrvärme	Mer arbete krävs
4. Cirkulär ekonomi	Mer arbete krävs
5. Övergripande insatser	Mer arbete krävs

Bedömning och rekommendation

Omställningen av samhällssystem pågår men omställningstakten behöver genomgående öka. De totala klimatutsläppen i Umeå minskar men inte i den hastighet som krävs enligt Parisavtalet eller för att nå klimatneutralitet 2030 för staden och 2040 för kommunen. Klimatutsläppen från Umeå kommun minskar också men bedöms inte minska tillräckligt mycket.

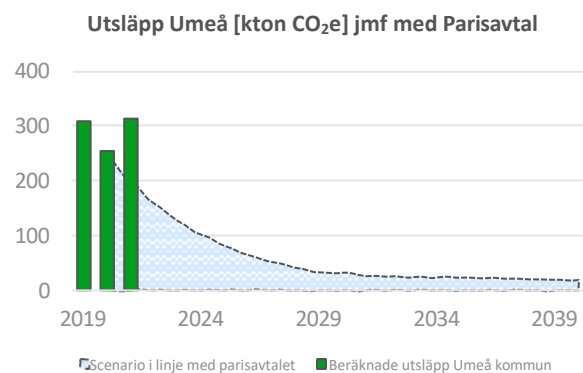
Under perioden har det gjorts ett omfattande arbete med scenario- och konsekvensanalyser för investeringar i ett stort antal olika omställningar. Omställningen är samhällsekonomiskt lönsam, samtidigt som det krävs både systemtransformation och tillförsel av kapital. Nästa steg är att tillsammans fortsätta prioritera vilka åtgärder som behöver drivas lokalt, nationellt och internationellt för att öka omställningstakten och nå Umeås utsläppsmål.

Eftersom kommunkoncernen inte har egen rådighet över omställningen av samhällssystem är det viktigt och nödvändigt att fortsätta arbete för ökat samarbete och samverkan med alla samhällsaktörer, lokalt inom ramen för Umeå klimatfärdplan, men också i nationella samt internationella samarbeten för att påverka utvecklingen i önskvärd riktning.

Inriktningsmål 4: Umeå ska vara klimatneutralt till 2040

Med beslutet om ett inriktningsmål för ett klimatneutralt Umeå med tillhörande program har arbetet inom kommunkoncernen fått en plattform och strategisk inriktning att arbeta utifrån. Det har framför allt gett resultat inom de övergripande insatserna där följande arbeten särskilt kan nämnas: analyser av investeringar för omställning, en lång rad viktiga aktiviteter inom Umeå klimatfärdplan och samarbete inom det strategiska innovationsprogrammet Viable Cities och Klimatkontrakt 2030.

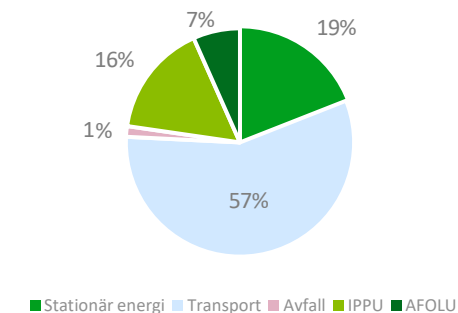
I det fortsatta arbetet är det viktigt att fokus läggs på prioritering och genomförande av planerade och beslutade konkreta åtgärder för utsläppsminskning, samtidigt som nya åtgärder tillkommer.

Indikator	2021	Mål 2040
Jämförelse territoriella utsläpp av CO ₂ e, basår 1990	- 34 %	- 85%
Jämförelse territoriella utsläpp av CO ₂ e, basår 1990	318 kton	71 kton

Indikator	2019	2022	Mål 2025
Utsläpp av växthusgaser, kommun-organisatoriskt scope 1 och 2, kton CO ₂ e	96	94	14

Fördelning av beräknade territoriella utsläpp 2021

Status i underliggande planer och program

Handlingsplan	Bedömning
Åtgärdsprogram för Umeå kommuns miljömål, 2022-2025	Mer arbete krävs
Umeå klimatfärdplan	Mer arbete krävs

Mer information om indikatorer och diagram finns på sidan Förklaringar till indikatorer, diagram etc.

Fokusområden Transporter samt Bygg och anläggning

Fokusområde 1: Transporter

De största utsläppen i Umeå sker inom transportområdet: persontransporter med bil genererar den största andelen utsläpp men även godstransporter har stor påverkan liksom flygresor.

För att bli ett mer transporteffektivt samhälle och minska klimatpåverkan är kommunens fysiska planering, infrastruktursatsningar och arbete med beteendepåverkan mot mer hållbara resor centrala delar. Inom Umeå kommun har vi idag en fossilfri kollektivtrafik och det är en viktig möjlighet i omställningen till mer hållbara persontransporter.

Kommunal kollektivtrafik uppvisar månatligen en betydande resandetillväxt jämfört med tidigare år. I syfte att realisera målsättningarna i Kollektivtrafikprogrammet och med anledning av resandeökningen i lokaltrafiken krävs fortsatt prioritering av resurser på de linjer som uppvisar den största tillväxten.

Inom perioden har exempelvis fortsatt planering av Innanför ringleden och utveckling av Umeå Hamn genomförts liksom projekt som Fossilfritt flyg i norra Sverige, Jämställd och hållbar arbetspendling och etablering av laddinfrastruktur för tunga transporter.

Indikator (beslutad 2022)	2014	2022	Mål 2025
Andel hållbart resande (buss, cykel, gång) i Umeås tätort, procent	49	50	65

Status i underliggande planer och program

Handlingsplan	Bedömning
Åtgärdsprogram för Umeå kommuns miljömål, 2022-2025	Mer arbete krävs
Cykeltrafikprogram	Enligt plan
Kollektivtrafikprogram	Enligt plan

Fokusområde 2: Bygg och anläggning

Hur vi planerar och bygger har stor påverkan på klimatutsläpp och utsläppen genereras från byggmaterial*, transporter, arbetsmaskiner för exempelvis grundläggning och schaktning samt energianvändning.

I en växande stad som Umeå kommer det fortsatt att ske utsläpp från bygg och anläggningsarbete, t.ex. "Innanför ringleden" och utbyggnad av Umeå hamn. Det viktiga är att dessa leder till minskade klimatutsläpp och en möjlig omställning.

Exempel på utvecklingsprojekt under perioden är Fastighets arbete med minskning av klimatpåverkan i tidiga skeden i linje med 2022 års lagkrav på klimatdeklarationer på byggnader och förväntade gränsvärden för referensbyggnader liksom test av metoder för klimatkartläggning av stadsdelsplanering i utvecklingsarbetet på Tomtebo strand.

I Bostadens pågående byggnationer har flera viktiga utvecklingsinsatser gjorts för att minska klimatpåverkan, se vidare Bostadens års- och hållbarhetsredovisning 2022. Under perioden har Bostaden också påbörjat piloten av konceptet "Återbruksrum" för att öka återbruk bland hyresgäster.

* Mer information om indikatorer och diagram finns på sidan Förklaringar till indikatorer, diagram etc.

Fokusområden Energi, el och fjärrvärme samt Cirkulär ekonomi

Fokusområde 3: Energi, el och fjärrvärme

Energiåtervinning ur avfall och restprodukter från skogsbruk gör viktig klimatnytta. Fossilandelen i energiåtervinningen ur avfall ger upphov till lokala utsläpp motsvarande en femtedel* av Umeås territoriella utsläpp.

Energiåtervinningen skapar möjligheten till uppvärmning genom fjärrvärme och produktion av el samt tillskott av effekt som blir en allt viktigare del i att möjliggöra elektrifieringen i Umeå. En fortsatt stor utmaning är att prioritera rätt åtgärder, både samhälls- och företagsekonomiskt, inom kommunkoncernen för att fortsätta bedriva effektiv energiåtervinning och samtidigt minska utsläppen. Därför är energieffektivisering kombinerad med en fossilfri produktion av energi viktiga åtgärder för omställningen.

Under perioden har arbetet med att revidera kommunens energiplan pågått inom koncernen. För att minska koldioxidutsläpp från Energiproduktionen vid Dåva, el och värme, samarbetar Umeå Energi med företaget Liquid Wind för att etablera en storskalig produktionsanläggning för grönt elektrobränsle. Dessutom samarbetar Vakin och Umeå Energi omkring utsortering av plast från restavfall. Se vidare Umeå Energi AB:s Hållbarhets- och årsredovisning 2022.

Inom koncernen pågår kontinuerligt arbete med att minska energianvändningen från existerande och kommande byggnader.

Fokusområde 4: Cirkulär ekonomi

Cirkulära affärsmodeller, materialflöden, avfallshantering, användning av fjärrvärme, upphandling, återbruk och reparationer är centralt för att lyckas i Klimatomställningen. Umeå arbetar aktivt med att utveckla cirkulär ekonomi som ett konkret sätt att bidra till klimatmålen.

Inom kommunkoncernen har arbetet med Vision Dåva/Dåva Eco-Industrial Park tagit fart – etablering av ett världsledande centrum för grön innovation inom miljöteknik, återvinning, grön energi och lokal produktion i Umeå. Inom området planeras det för Sveriges första fullskaliga anläggning för cirkulär återvinning av avloppsslam. Istället för deponi är målet att ta tillvara slammet som resurs genom bland annat förbränning. En förstudie för etablering av en sorteringsanläggning som bland annat möjliggör utsortering av plast för återanvändning har genomförts.

Under perioden har ett omfattande arbete genomförts för att under 2024 kunna etablera ett byggåterbruk i Umeå 2024. Minskning av matsvinn inom kommunens Måltidsservice är ett kontinuerligt arbete som under perioden även kompletterats med arbete inom Horizon-projektet School food for change.

Re:Umeå-samarbetet inklusive Revolt i MVG-gallerian har fortsatt under perioden. Bostaden har etablerat en delningsstation för både service och transporter och Fritidsbanken har permanentats som en verksamhet inom Fritidsförvaltningen.

Indikatorer (beslutade 2022)	2019	2020	2021	2022	Mål 2025
Mängd insamlat kommunalt avfall, exkl. trädgårdsavfall, kg/person och år	397	400	392	354	380
Andel kommunalt avfall till materialåtervinning, inklusive biologisk behandling, procent	41	41	41	-	60

*Mer information om indikatorer och diagram finns på sidan Förklaringar till indikatorer, diagram etc.

Fokusområde Övergripande insatser

Fokusområde 5: Övergripande insatser

För att utveckla kommunkoncernens förmåga att bidra till Umeås klimatomställning har ett arbete inletts med metodutveckling inom uppföljning, upphandling och investeringar för omställning samt kunskapshöjning och samarbete lokalt till internationellt. Fokus har varit på ledning, styrning och organisation som etablering av gemensamma styr- och arbetsgrupper utifrån prioriterade områden.

Från årsskiftet har Umeå kommunföretag en affärsstrateg som samordnar bolagskoncernens arbete med att öka omställningskraften och fortsatt samarbete utifrån gemensamma inriktningsmål.

Samarbetet inom Umeå klimatfärdplan har startats upp under perioden med en rad aktiviteter som strategisk grupp, enskilda möten med aktörer, klimatverkstäder och diskussioner med aktörer som tagit lead inom olika åtaganden. Material Economics / MacKinsey har tagit fram en nettokostnadsanalys över nödvändiga investeringar för omställning i Umeå, vilket ger en god bas för fortsatt arbete.

En viktig del i omställningen är att komplettera systemtransformation med beteendeförändring. Projektet "Den koldioxidsnäla platsen" har haft fokus på att stötta Umeås företag och invånare att göra hållbara val och minska sin klimatpåverkan. Projektet har gett många lärdomar och för att lyckas måste arbetet med beteendefrågor fortsatt vara i fokus.

Det har genomförts en rad aktiviteter samt strategiska initiativ och diskussioner mellan kommunen och den nationella nivån, där samarbete inom det strategiska innovationsprogrammet Viable Cities och Klimatkontrakt 2030 särskilt kan nämnas.

Inom samarbete med EU fick kommunen även finansiering från NetZeroCities till projektet North star med syftet att undanröja barriärer för snabb klimatomställning, ett projekt med bas i Umeå klimatfärdplan. Arbete har också genomförts för att ta fram en första version av Umeås Climate City Contract med EU-kommissionen.

Bedömning & rekommendation

Utvecklingen inom fokusområdet går framåt och det krävs ett fortsatt stort engagemang och strategiskt arbete i hela kommunkoncernen för att de övergripande insatserna ska ge resultat. I samband med det behöver uppföljningen av fokusområden inklusive indikatorer utvecklas, till exempel indikatorer för att följa måluppfyllelse av konsumtionsbaserade utsläpp.

Förklaringar till indikatorer, diagram etc.

Jämförelse territoriella utsläpp av CO₂e, basår 1990

Här presenteras data från Nationella emissionsdatabasen (SMHI) för kunna göra en uppföljning av målet Umeå ska vara klimatneutralt till 2040. Målet innebär att Umeå senast år 2040 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären och att utsläppen av växthusgaser från Umeå ska vara minst 85 procent lägre år 2040 än utsläppen år 1990.

Sammanfattningsvis beskriver tabellen att de totala utsläppen i Umeå minskat med 34 procent 2021 jmf med 1990 och att minskningen är långt ifrån målet 2040. Utsläppen från 1990 är från den nationella emissionsdatabasen, medan utsläppen för 2019–2021 är delvis framräknade med data från lokala källor, detta för att lättare kunna följa förändringar.

Fördelning av beräknade utsläpp 2021

Här presenteras en uppdelning av utsläppen från olika sektorer under 2021.

- Stationär energi: Denna sektor inkluderar utsläpp från bostadsbyggnader, kommersiella och institutionella byggnader, industribyggnader och jordbruk. Bostadsbyggnader står för den största delen av utsläppen inom denna kategori.
- Transporter: Vägtrafik dominerar denna sektor med det högsta antalet utsläpp, följt av terrängfordon och arbetsmaskiner. Det har skett en ökning av utsläppen från 2019 till 2021.
- Avfall: Utsläppen från denna sektor kommer främst från fast avfallshantering och avloppsvatten. Det har varit en minskning av utsläppen från 2019 till 2021.
- IPPU (Industriell process och produktanvändning): Det har skett en ökning av utsläppen från industriella processer från 2019 till 2021.
- AFOLU (Jordbruk, skogsbruk och annan markanvändning): Utsläppen från denna sektor har varit relativt konsekventa, med boskap som den största källan till utsläpp.

Utsläpp som genereras från fossilandelen i energiåtervinningen ur avfall inkluderar ett regionalt upptag av avfall och inkluderas i de territoriella utsläppen. Umeå kommun står för ca 25 procent av mängden avfall.

Sammanfattningsvis visar diagrammet att de största utsläppskällorna är stationär energi och transporter.

Utsläpp Umeå [kton CO₂e] jmf med Parisavtal

De beräknade utsläpp som visas är samma data som Umeå kommun rapporterar till exempelvis CDP och Covenant of Mayors och de är beräknade enligt en standardmetod (GPC-CRF).

Enligt www.klimatkollen.se (vilket ligger i linje med tidigare beräknad koldioxidbudget i Åtgärdsprogram för Umeå kommuns miljömål, 2022–2025) behöver utsläppen i Umeå minska med drygt 20 procent per år från 2021 för att vara i linje med Parisavtalet och inom den beräknade koldioxidbudgeten 1139 kton CO₂.

Sammanfattningsvis visar diagrammet att de totala klimatutsläppen i Umeå under de senaste åren har legat ganska stilla (undantag 2020 pga. pandemi) och att de inte minskar i den hastighet som krävs enligt Parisavtalet.

Konsumtionsbaserade utsläpp

Umeå kommun har en målsättning om att Umeås konsumtionsbaserade klimatpåverkan minskar till 2 ton koldioxidekvivalent per person till år 2040 och 1 ton till år 2050. Exempel på konsumtion omfattat av målsättningen byggmaterial, livsmedel, möbler etc.

Scope 1 (direkta utsläpp): Dessa utsläpp kommer direkt från källor som ägs eller kontrolleras av organisationen, till exempel från förbränning i anläggning och fordon.

Scope 2 (indirekta utsläpp från energi): Dessa utsläpp kommer från produktion av elektricitet och värme, som köps och konsumeras av organisationen.

Scope 3 (övriga indirekta utsläpp): Dessa utsläpp uppstår från källor som inte ägs eller kontrolleras av organisationen, men som är en del av dess värdekedja. Det kan inkludera allt från inköpta varor och tjänster till anställdas pendling och avfallshantering.

